

ภาคผนวก ญ
หลักสูตรท่องถีน เรื่อง มงคล 108 ประการ
ในรอยพระพุทธบาทวัดเขาดีสลัก

หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง มงคล 108 ประการในรอยพระพุทธรูปที่วัดเขาดีสลัก
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

โดย

นางพิกุล พลายพิชิต

หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง มงคล 108 ประการในรอยพระพุทธรูปวัดเขาดีสลัก
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

- หลักการ
- จุดมุ่งหมาย
- โครงสร้าง
- เนื้อหาสาระ
- เวลาเรียน
- แนวการจัดการเรียนรู้
- สื่อ/แหล่งเรียนรู้
- การวัดและประเมินผล
- แผนการจัดการเรียนรู้

หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง มงคล 108 ประการในรอยพระพุทธรูปวัดเขาดีสลัก

หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง มงคล 108 ประการในรอยพระพุทธรูปวัดเขาดีสลัก ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหา เวลาเรียน ขอบข่ายเนื้อหา กิจกรรม การเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล มีรายละเอียดดังนี้

หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เป็นไปตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 จึงกำหนดหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง มงคล 108 ประการ ในรอยพระพุทธรูปวัดเขาดีสลัก เป็นหน่วยการเรียนรู้ ในรายวิชา ท 23102 ภาษาไทย 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียน นำประสบการณ์ที่ได้ จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน เป็นหลักสูตรที่ เปิดโอกาสให้ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร โดยมีหลักการดังนี้

1. เป็นการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มาพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด
3. เป็นหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ และระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้
4. ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องราวในท้องถิ่น เพื่อความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

จุดมุ่งหมาย

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มงคล 108 ประการในรอยพระพุทธรูปวัดเขาดีสลัก กลุ่มสาระ การเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่อง มงคล 108 ประการในรอย พระพุทธรูปวัดเขาดีสลัก
2. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำโครงการภาษาไทย
3. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
4. เพื่อให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มงคล 108 ประการ ในรอยพระพุทธรูปวัดเขาดีสลัก

โครงสร้าง

ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ได้นำหลักสูตร เรื่อง มงคล 108 ประการในรอยพระพุทธรูปวัดเขาดีสลัก มาจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ ในรายวิชา ท 23102 ภาษาไทย 6 ดังนี้

ลำดับที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
1	งานเขียนสร้างสรรค์น่ายล	12
2	มงคล 108 ประการ ในรอยพระพุทธรูปวัดเขาดีสลัก	12
3	ประสิทธิ์ ประสาท ถ้อยคำ อำนวยพร	10
4	ภาพย์ กานท์ กลอน ไพเราะเสนาะกรรณ	12
5	สารพันอิศรญาณภษิต	14
รวม		60

เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปตามหลักการ จุดมุ่งหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง มงคล 108 ประการในรอยพระพุทธรูปวัดเขาดีสลัก กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

แผนการจัดการเรียนรู้ที่	สาระการเรียนรู้	จำนวน (ชั่วโมง)	
		ทฤษฎี	ปฏิบัติ
1	บอกเรื่องราววัดเขาดีสลัก	1	-
2	เชิงประจักษ์อ่านดูรู้ความหมาย	1	-
3	หลากหลายอ่านจำคำบาลี	1	-
4	รู้วิจิ ู้ความหมายของลายมงคล	1	-
5	ฝึกฝนเรียนรู้เรื่อง โครงงาน	1	-
6	เชี่ยวชาญทุกขั้นตอนทำโครงงาน	1	4
7	สื่อสารนำเสนอโครงงาน	1	1
รวม		7	5
รวมทั้งสิ้น		12	

เนื้อหาสาระ

มงคล 108 ประการในรอยพระพุทธรูปวัดเขาดีสลัก เป็นรอยพระพุทธรูปที่มีลวดลายมงคล 108 ประการ ที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย เป็นรอยพระพุทธรูปที่คนในดินแดนนี้สร้างขึ้น มีลักษณะการสืบทอดและต่อเนื่องของสิ่งที่เป็นรูปแบบในศิลปะแบบทวารวดี ลักษณะของรอยพระพุทธรูปพระองค์นี้ เป็นรอยพระพุทธรูปที่สลักเป็นรูปนูนต่ำ ทำเป็นลายกสิบบัว โดยรอบพระบาท ปลายนิ้วพระบาทยาวไม่เสมอกัน ขอนิ้วพระบาทมีจำนวนเพียง 2 ข้อ โดยขอนิ้วพระบาทข้อแรกทำลายขมวดเป็นรูปก้นหอยตามคัมภีร์มหาบุรุษลักษณะหรือมหาปรีสลักษณะ ดังที่พรรณนาไว้ในปฐมสมโพธิกถาฉบับภาษาบาลี รวมทั้งในคัมภีร์ลิลิตวิสูตรฉบับภาษาสันสกฤต ขอนิ้วที่ 2 ทำเป็นลายก้านชดหือใบไม้มีลักษณะคล้ายกับลวดลายพันธุ์พฤกษาซึ่งนิยมในศิลปะแบบทวารวดี ดังจะเห็นได้ทั่วไปจากลวดลายปูนปั้นประดับ ศาสนสถานหรือลวดลายประดับประติมากรรม อันเนื่องในพุทธศาสนาในสมัยทวารวดี บริเวณฝ่าพระบาททำเป็นรูปธรรมจักรขนาดเล็กมีกมลธรรมจักรจำนวน 16 ซึ่ง อยู่กลางฝ่าเท้าและรายล้อมด้วยภาพสลักรูปมงคล 108 ประการอยู่ในกรอบวงกลม ซึ่งแตกต่างจากรอยพระพุทธรูปทั่วไปที่มักจะเป็นรอยเว้าลึกลงไปและการจัดเรียงรูปมงคล 108 ประการ จะอยู่ในกรอบสี่เหลี่ยม การจัดเรียงรูปมงคลของรอยพระพุทธรูปวัดเขาดีสลักจะจัดเรียงเป็นแถวแถวละ 8 วงในส่วนบน แต่ในส่วนสันพระบาทดูเหมือนว่าน่าจะมีปัญหาเกี่ยวกับแนวสอบโค้งของสันพระบาทจึงไม่สามารถจัดเรียงรูปมงคลให้เป็นระเบียบแถวได้โดยแสดงภูมิสูงต่ำตามคติไตรภูมิและจักรวาลในพุทธศาสนา สามารถแบ่งรูปมงคลออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. รูปสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับภพภูมิและจักรวาล อยู่ส่วนบนสุดถัดจากข้อพระบาทข้อที่ 2 ลงมา ได้แก่ พรหมโลก ทำเป็นภาพเทวดากำลังอยู่ในท่าเหาะ 2 แถวแรก จำนวน 16 องค์

เทวโลก จัดเรียงอยู่ในแถวที่ 3 ทำเป็นภาพเทวดาอยู่ในท่าหนึ่งแบบต่าง ๆ ได้แก่ ท่าหนึ่งชันเข่าข้างเดียว หรือมหาราชาลีลาสนะ นั่งขัดสมาธิและอยู่ในท่าคล้ายกับกำลังเหาะ

มหาสมุทรทั้ง 4 อยู่ถัดลงมาในแถวที่ 4 ทำเป็นรูปสัญลักษณ์สี่เหลี่ยมอยู่ภายในกรอบวงกลม

นอกจากนี้ยังมีสัญลักษณ์รูปธรรมจักร พระอาทิตย์ พระจันทร์ อยู่ในลำดับแถวถัดลงมา

2. เครื่องประกอบยศของพระเจ้าจักรพรรดิ ได้แก่ พระยาช้าง อุโบสถ เป็นช้างแก้ว พระยาม้า พลาหก เป็นม้าแก้ว พระมงกุฎ ถ้วยภาชนะ กลองบัณเฑาะ พระมหาสังข์ คันฉ่อง ขอช้าง เป็นต้น จัดเรียงอยู่บริเวณส่วนกลางฝ่าพระบาทลงมา

3. สัญลักษณ์ที่เป็นโชคลาภ และรูปสัตว์มงคล ได้แก่ สัมภาทอง พญาครุฑ พระยาไก่แจ้ พญานาค ปลาชุก พระยาควางทอง พระยาหงส์ พระยาราชสีห์ ดอกไม้สี่กสิป พระยาโค โคนแม่ลูกอ่อน เป็นต้น จัดเรียงอยู่บริเวณส่วนกลางถึงส่วนล่างของสันพระบาท

นอกจากนี้ยังมีรูปสัญลักษณ์มงคลอีกมากมายที่ไม่สามารถแปลความได้ เนื่องจากสัญลักษณ์มงคลบางอย่างเป็นไปตามความนิยมในแต่ละช่วงสมัย ประกอบกับภาพเลือนรางมาก

เวลาเรียน

หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง มงคล 108 ประการในรอยพระพุทธรูปวัดเขาดีสลัก กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี กำหนดระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ไว้ 14 ชั่วโมง โดยกำหนดเวลาสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง จำนวน 4 สัปดาห์ และเวลาสอบ 2 ชั่วโมง

แนวการจัดการเรียนรู้

เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง มงคล 108 ประการในรอยพระพุทธรูปวัดเขาดีสลัก กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดได้ ผู้วิจัยจึงกำหนดแนวการจัดการเรียนรู้ดังนี้

1. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและให้สอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของผู้เรียน ให้ผู้เรียนทุกคนได้พัฒนาตามศักยภาพของตนเอง
2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยจัดประสบการณ์ตรงและศึกษานอกสถานที่ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน หรือจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ผู้รู้ ภูมิปัญญาชาวบ้าน
3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองแล้วนำมาเสนอรายงาน อภิปราย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
4. จัดการเรียนรู้โดยเน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือ กระบวนการกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถทำงานและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี
5. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธีการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย
6. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนมีความตระหนักและจิตสำนึกพร้อมทั้งเห็นคุณค่า เกิดความรัก ความผูกพัน ความรู้สึกห่วงหาอาวและภาคภูมิใจในชุมชนและท้องถิ่น
7. จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน
8. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้กับผู้เรียนโดยร่วมกันอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น
9. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ตามหลักสูตร

สื่อ/ แหล่งเรียนรู้

1. บัตรคำขวัญ
2. ใบความรู้
3. ใบงาน
4. รูปภาพ
5. สถานที่จริง
6. นิทาน
7. คอมพิวเตอร์
8. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542
9. อินเทอร์เน็ต
10. ตัวอย่างโครงการ
11. ป้ายนิเทศ

การวัดและประเมินผล

ในการวัดผลประเมินการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร เรื่อง มงคล 108 ประการในรอยพระพุทธรูปวัดเขาดีสลัก กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี มีการวัดและประเมินผลดังนี้

1. การประเมินด้านความรู้ความเข้าใจ เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องมงคล 108 ประการในรอยพระพุทธรูปวัดเขาดีสลัก ตามสาระการเรียนรู้ที่กำหนด เครื่องมือที่ใช้ประเมิน คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน
2. การประเมินด้านทักษะกระบวนการ โดยการสังเกตพฤติกรรมขณะจัดการเรียนการสอนเพื่อดูทักษะการทำงาน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบบันทึกพฤติกรรม และแบบประเมินผลผลงานนักเรียน จากการสังเกตการณ์ทำงาน การรายงานหน้าชั้นเรียน ตรวจชิ้นงาน และทักษะการทำโครงการ
3. การประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง มงคล 108 ประการในรอยพระพุทธรูปวัดเขาดีสลัก เพื่อตรวจสอบความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ตามหลักสูตร เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบวัดความพึงพอใจ